

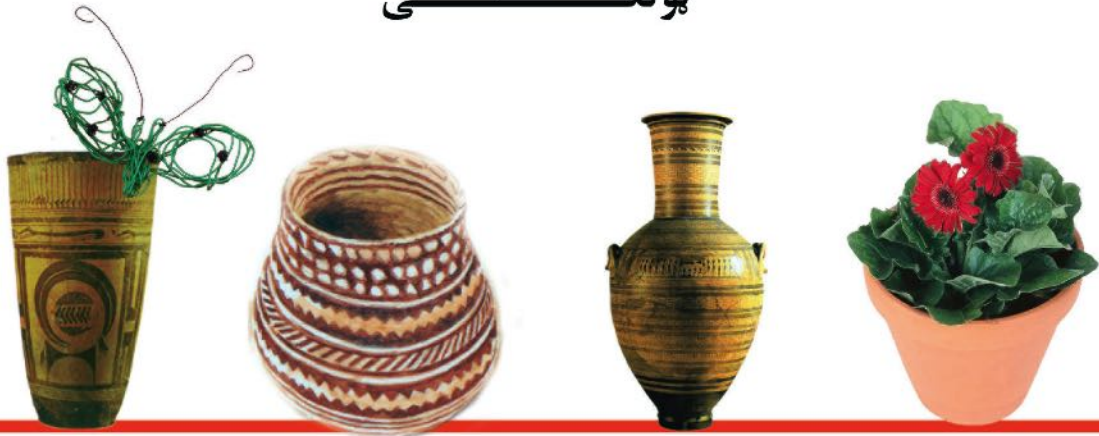


د پوهنې وزارت

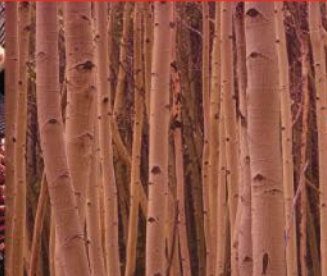
کلتور

A R T

ټولگه اووم



۱۳۹۹ هـ. ش





ملي سرود

دا عزت د هر افغان دی
هر بچی یې قهرمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پامیریان، نورستانیان
هم ایماق، هم پشه یان
لکه لمر پر شنه آسمان
لکه زره وي جاویدان
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د تورې
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجر دي
براهوي دي، قزلباش دي
دا هېواد به تل ځلېږي
په سینه کې د آسیا به
نوم د حق مودى رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



هنر

اووم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۹ هـ. ش

د کتاب ځانگړتیاوې

مضمون: هنر

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د هنر ډیپارټمنټ د درسي کتابونو مؤلفین

اېډیټ کوونکي: د پښتو ژبې د اېډیټ ډیپارټمنټ غړي

ټولگی: اووم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکي: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

خپروونکي: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وپش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې

وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره

قانوني چلند کېږي.

د پوهنې د وزیر پیغام

اقراً باسم ربک

د لوی او ښوونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې مور ته یې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه یې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنگه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د گران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکي، زده کوونکي، کتاب، ښوونځي، اداره او د والدينو شوراگانې د هېواد د پوهنيز نظام شپږگوني بنسټيز عناصر بلل کيږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختيا او پرمختيا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونيز نظام کې د ودې او پراختيا په لور بنسټيزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونيز نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړيتوبونو څخه دي. همدارنگه په ښوونځيو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونيزو تاسيساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. مور په دې باور يو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنيو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونيز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توگه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مديرانو څخه په درناوي هيله کوم، چې د هېواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدريس، او د محتوا په لېږدولو کې، هيڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د يوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوشښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤليت په درک سره، په دې نيت لوست پيل کړي، چې د نن ورځې گران زده کوونکي به سبا د يوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولني متمدن او گټور اوسېدونکي وي. همداراز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانگه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه گټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځيرکو او فعالو گډونوالو په توگه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدريس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونيز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په ليکلو او چمتو کولو کې يې نه سترې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپېڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بريا غواړم. د معياري او پرمختللي ښوونيز نظام او د داسې ودان افغانستان په هيله چې وگړي يې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزير

دکتور محمد ميرويس بلخي

لړليک

مخ	سرليک	
۱	کرنښه يا خط	۱
۳	په خطونو انځور کړي	۲
۵	د افغانستان د هنر تاريخ	۳
۹	له هنري وسيلو سره آشنایي	۴
۱۳	شکل، سطح او حجم	۵
۱۵	په گوتو ټاپه کول	۶
۱۷	د سيمي کړي جوړول	۷
۱۹	د ډبري د دورې هنر	۸
۲۱	رنگ	۹
۲۳	له ميوې څخه د ډک لوبني نقاشي	۱۰
۲۵	د بين النهرين، ايران او لرغوني مصر هنرونه	۱۱



۱۲

له رس ختې څخه د حجمونو جوړول

۱۳

د خپلې خوښې د فصل نقاشي

۱۴

له رس ختې څخه د گوتو د فشار په طريقه د حجمونو جوړول

۱۵

د لرغوني هند، لرغوني چين او جاپان هنرونه



۱۶

جوړښت يا بافت

۱۷

د خټينو حجمونو رنگه کول

۱۸

د لرغوني يونان او لرغوني روم هنرونه

۱۹

د بېلو بېلو سيمي حجمونو جوړول

۲۰

د مسيحيت هنر



۲۱

له طبيعي موادو څخه د لاسي کارونو جوړول

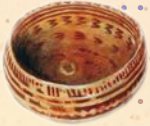
۲۲

د افغاني هنرمندانو پېژندل



۲۷

۲۹



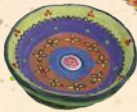
۳۱

۳۳

۳۵



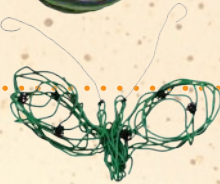
۳۷



۳۹



۴۱



۴۳

۴۵



۴۷



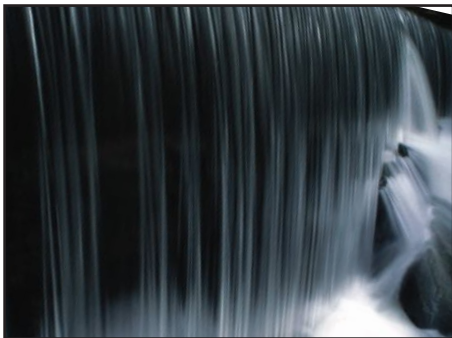
کرنه يا خط

خط څه شي ته وايي؟

په خپل چاپيريال کې کوم خطونه ويني؟



د کاغذ په پاڼې يوه کرنه و کارېئ. هغې نښې ته چې د پنسل له نوکې څخه پر سپين کاغذ پاڼې کېږي، ټکي يا نقطه ويل کېږي. د يوه کاغذ پر مخ د انسان د لاس حرکت خط جوړوي چې د ټکوي يا نقطو مجموعه ده. که د دواړو لاسونو ورغوي سره و نښلوو، د دواړو لاسو تر منځ يو نوی خط ليدل کېږي. که لاسونه سره جلا کړو، هغه له منځه ځي. د ځمکې او آسمان تر منځ يو خط ليدل کېږي چې د ((افق)) په نوم يادېږي. دا خط د سمندر په خوا کې په بڼه توگه د ليدلو وړ دی. هر څومره چې کښته او پورته ولاړ شو، د سمندر خط هم زموږ سره ځي او راځي. له دې امله د افق خط د انساني ديد د



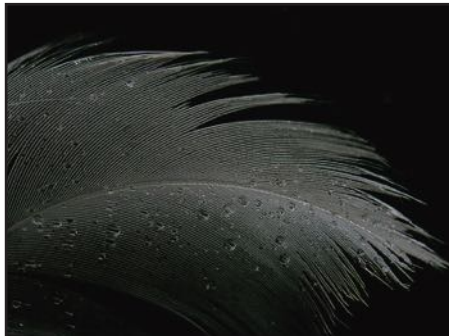
(۱ انځور) مستقيم خطونه

ارتفاع له نظره تغير کوي. د بېلو بېلو شيانو او موجوداتو په څنگ کې يو خط ليدل کېږي چې کولای شو د هغه په واسطه د هر شي شکل وښيو. کولای شو چې غر، الوتونکي، مڼه، کور، موټر، کښتۍ، الوتکه او داسې نور په بېلو بېلو خطونو وښيو.



(۲ تصوير) مات شوي خطونه

هغه خطونه چې مور په خپله شاوخوا کې وښو، مختلف ډولونه لري. کولی شو چې هغه په درو برخو وویشو. ۱- مستقیم خط ۲- منحنی خط ۳- منسکر خط (مات شوی خط) ۱- ۲- ۳- شکلونو ته وگورئ.



(۳ شکل) منحنی خط



تمرین

- ۱- په طبیعت او خپل چاپیریال کې د مستقیمو خطونو، ډولونه پیدا کړئ.
- ۲- د منحنی خطونو نمونې په طبیعت او خپل چاپیریال کې پیدا کړئ.
- ۳- بېل بېل منسکر خطونه په طبیعت او چاپیریال کې ولټوئ.
- ۴- د عمودي، افقي، مايل او مستقیمو خطونو نمونې په کومو ځایونو کې وښئ.
- ۵- ډول ډول خطونه چې مو پیدا کړل، بیا یې سره پرتله کړئ.

په خطونو انځور گري آيا د انځورولو لپاره په لومړي سر کې بايد ځانگړې موضوع په پام کې ولرو؟

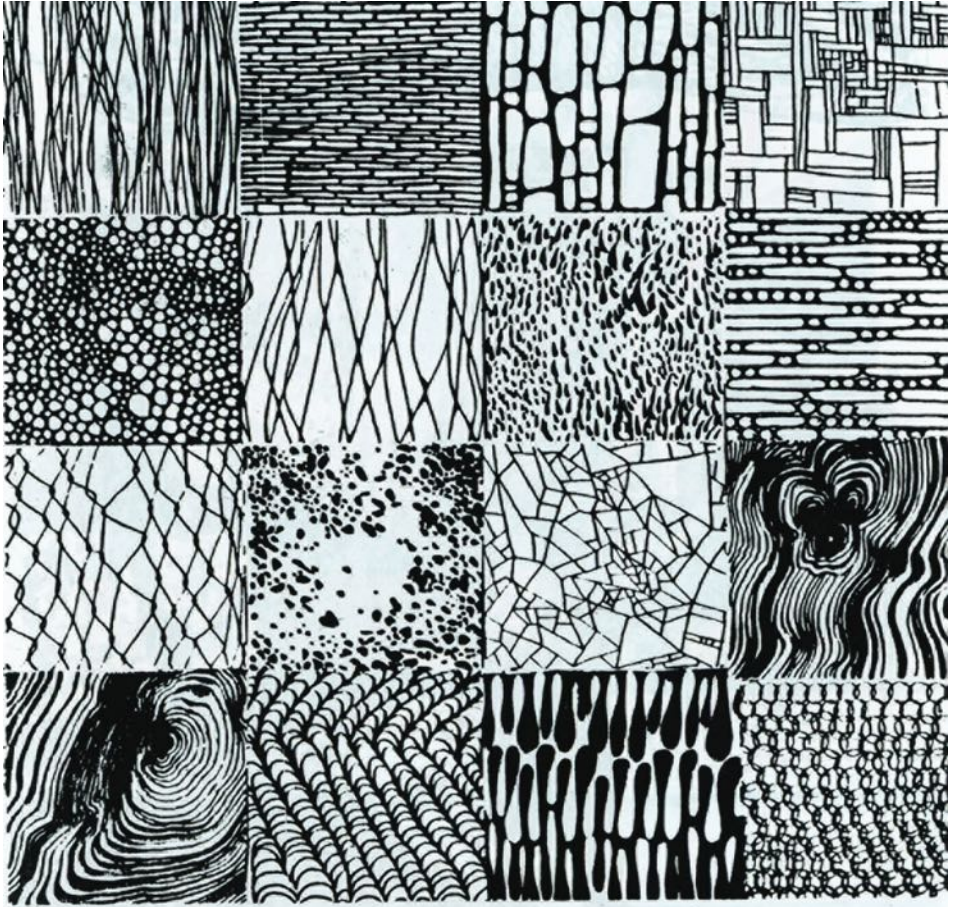


د خطونو په مرسته بنسټي شکلونه انځورولای شو. يو ساده خط انتخاب کړئ او هغه د نورو خطونو په مرسته داسې بشپړ کړئ چې ستاسې د خوبني انځور رسم کړي. د دې کار لپاره د خط شکل او د هغه حالت ته بايد په ډېر غور او دقت پاملرنه وکړئ.

د خطونو په ليدلو د کوم شکل په فکر کې لوبړئ؟ د نورو خطونو په زياتولو سره يو شکل رسامي کړئ، تر څو هغه شی چې تاسې په خپل ذهن کې مجسم کړی دی، ووينئ.

ددې کار لپاره کولی شئ، خپل کاغذ بېلو بېلو خواوو ته تاو کړئ. کيدای شي چې له کومې بلې زاوې څخه يو مناسب شکل پيدا کړئ، وروسته هڅه وکړئ چې هغه د خپلې خوبني په شکل بدل کړئ.

بيا د هغې د بشپړولو لپاره د موضوع جزئيات په لومړني خط وړ زيات کړئ او خپله طرحه بشپړه کړئ. بيا هغه په خپله خوبنه رنگه کړئ.



تمرین

۱- په بېلو بېلو منحنی خطونو د خپلې خوښې شکل رسامي کړئ.

۲- د مات شویو خطونو (منکسر) څخه په گټه اخیستنه ډول ډول شکلونه انځور کړئ.

۳- د عمودي، افقي، مایل او مستقیمو خطو څخه ابتکاري شکلونه جوړ کړئ.



د افغانستان د هنر تاریخ د افغانستان د لرغونو آثارو په هکله معلومات لری؟



(۱) انځور د عاج له جنس څخه د میزبوه وړه پښه .

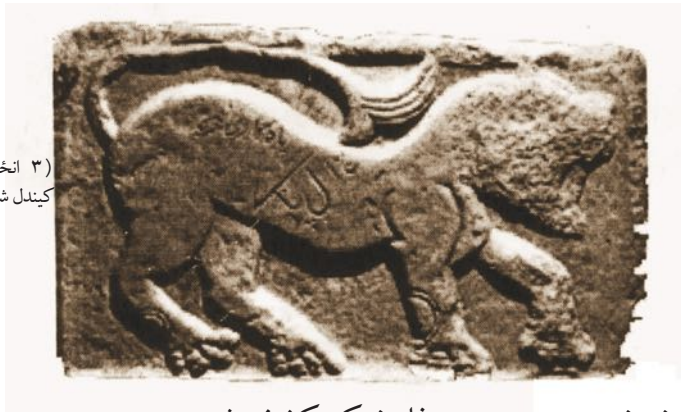
د افغانستان ډېر پخواني انساني وسایل د ((ډبرو په لومړۍ)) دورې پورې اړه لري چې د غزني د ((ناور)) په دښته کې کشف شوي دي. دا وسیلې د اوسیدان او چقمق له ډبرو څخه جوړې شوي دي چې تاریخ یې له میلاد نه مخکې سلو زرو کالونو ته رسېږي.

(۲) انځور په بگرام کې د لاس ته راغلو اثارو اندازه (CM) ۸۷۳



تیرونه، د ډبرو هستې او تېرې ډبرې یا په طبیعي شکل او یا د انسان په لاس جوړې شوي او په کار وړل شوي دي. د دې وسیلو جوړول د ډبرو پخوانیو زمانو انساني مهارت شمېرل کېږي.

د ډبرو د منځنۍ دورې ټولني په غارونو کې اوسیدې. د انسانانو د ژوندانه ارزښتمن آثار چې د سمنگانو د ((اق کپرک)) او ((هزار سوم)) په غارونو کې پیدا شوي دي، په زړه پورې آثار دي چې د ډبرو په منځنۍ دورې پورې اړه لري. دا په افغانستان کې د لومړنیو انسانانو د ژوندانه ډبر په زړه پورې آثار دي. په دې غارونو کې د کار په وسیلو سربیره د خطونو او نقاشیو نمونې هم لیدل شوي دي. ځینې پوهان په دې باور دي چې دا پیچلي او په یو بل پورې تړلي خطونه په افغانستان کې د نقاشۍ او رسم الخط



(۳ انځور) د مرمرو په ډبرو کې کیندل شوی.

لومړنۍ نمونې دي چې په دې غارونو کې کشف شوې دي. ددې آثارو تاریخ له میلاد څخه مخکې د شلو زرو نه تر پنځو سو زرو کالو پورې رسیږي. د بدخشان د کور په دره کې ځینې کشف شوي هنري آثار د ډبرو په نوې دورې پورې اړه لري. په دې دوره کې په صیقل شویو ډبرو سربیره د مذهب علامې هم لیدل شوي دي. د مرو د بنخولو له طریقې څخه یې داسې معلومیږي چې د دې حوزې انسانان د عقیدو او معنوي مراسمو درلودونکي وو.

د انسانانو ذهني پراختيا، د باورونو ايجادول او عقيدې په حقيقت کې د ډيرو پخوانيو هنري آثار، لکه: نقاشي، مجسمه جوړونه او بېلا بېل سفالي لوښې د ((منديگک)) په اثارو کې کتلاي شو. منديگک يوه لرغونې سيمه ده چې د کندهار په شمال لويديځ کې پرته ده. د دې لرغونې سيمې په اثارو کې خټينې مجسمې او سفالي لوښې چې په هندسي منظمو انځورونو ښکلي کړای شوي دي او د معمارۍ هنر کشف شوی دی چې تاريخ يې له ميلاد څخه مخکې درې زره کالونو ته رسېږي.



٤) انځور) لاس بند د حيوان په انځور
• بدخشان

د فارياب ولايت د ((داشلي)) په سيمه کې د مهرونو او وزنونو کشف کېدل د هنر د پراختيا ښه ثبوت دی دا مهرونه په ډېر مهارت سره جوړ شوي دي. کورنيو مهرونو د اميرانو له مهر و سره توپير در لود. د دې کشف شوو اثارو تاريخ له ميلاد څخه مخکې زرو کلونو ته رسېږي.



٥) انځور د جواهراتو صندوق دعاج
کندن کاري

د بلخ په ((ای خانم)) کې د ښښو جوړولو او په هغې کې د نقشونو د انځورولو مهارتونه په افغانستان کې د هنر د پراختيا يو بل پړاو بلل کېږي. سريره پردې په بلخ او ای خانم کې په زياته اندازه ښښه يې گيلاسونه چې شاوخوا يې په ښکلو او رنگه نقشونو او انځورونو ښکلي شوي، کشف شوي دي. په همدې سيمه کې يو ورزشي لوښي (ستديوم) چې په څلور ضلعي تېرو باندې فرش دی، کشف شوی دی. هغه څه چې دای خانم دريځ له نورو ساحو څخه جلا کوي دا دی چې د لومړي ځل لپاره د يونان او يونان-باختري هنر د مجسمو په جوړولو کې د ودانيو د کار وسيلې، د ښکلا سامان او الې ليدل کېږي چې د هغو تاريخ له ميلاد څخه وړاندې لومړۍ او دويمې پېړۍ ته رسېږي.

((طلا تپه)) د افغانستان يوه بله لرغونې سيمه ده. له طلا تپې څخه

په ښکلو ښایسته ډیزاینونو جوړ شوي .

له یوویشو زرو څخه زیات طلايي آثار کشف او تر لاسه شوي دي. دا هنري آثار ډېر زیات ارزښت لري. د ونو پانې، د هوسی مجسمه، ډول ډول لاس بندونه چې په لاجوردی غمیو ښکلي شوي دي، په دې لرغونو آثارو کې شامل دي.

یوه بله سیمه چې د افغانستان د هنر په تاریخ کې ځانگړې ځای او ډېر ارزښت لري، هغه د بامیانو سیمه ده، د بامیانو ولایت د افغانستان په مرکز کې پروت دی. د بودا لویو مجسمو چې په ټوله نړۍ کې ساری نه لري، دې سیمې ته ښکلا ور بخښلې وه چې د ((صلصال)) او ((شمامه)) په نوم یادېږي. نوموړي آثار د دریمې او څلورمې میلادي پېړیو شهکارونه دي. دا لویې مجسمې د گندهارا او یونان- بودايي گډ هنري ترکیب دی. په نړۍ کې د لومړي ځل لپاره د بامیانو په مغارو کې د انځورولو په موخه له روغني رنګ څخه گټه اخیستل شوې ده.

په بگرام کې د کشف شویو آثارو هنري ارزښتونه د افغانستان د هنر په تاریخ کې ټاکلی ځای لري.

د بودا مناسبه او د ښکلې څېرې لرونکې مجسمه په هله کې جوړه شوې ده. د دې دورې آثار د گندهارا د مکتب په نوم یاد شوي دي. د گندهارا په مکتب کې معنویت له هند او مادیت له یونان څخه اخیستل شوی دی. د دې آثارو تاریخ څلورمې، پنځمې او شپږمې میلادي پېړیو ته رسېږي.

(۶ انځور) پربرونزوکې جوړه شوې کاسه د اوبنکو د څاڅکو طرح



تمرین

آیا ستاسو په چاپیریال کې، لرغوني آثار پیدا شوي دي؟ په دې آثارو کې کوم کوم شیان شامل وو؟

له هنري وسیلو سره آشنایي

د نقاشۍ او لاسي کارونو د فعالیت د سرته رسولو لپاره کومو شیانو ته اړتیا لرئ؟ په کومو وسیلو کولای شئ نقاشي وکړئ؟
د لاسي کار د جوړولو لپاره له کومو شیانو څخه گټه اخلئ؟



خپلې خیالي او ذهني مفکورې د نقاشۍ، انځورگرۍ او لاسي کار په شکل سرته ورسوئ او هغه نورو ته وښایاست. د نقاشۍ او د لاسي کارونو د جوړولو لپاره له بېلو بېلو وسیلو څخه گټه اخیستل کېږي. که د نظر وړ مواد نه وي، نو کیدای شي نورې وسیلې یې په ځای وکاروو. یا هغه ته ورته وسیلې جوړې کړو. مثلاً په اوبلن رنگ نقاشۍ کې معمولاً له برس څخه کار اخیستل کېږي. کولای شو په گوته، سفنج او یا هغه برس چې په خپله مو جوړ کړي وي، په اوبلنو رنگونو انځور گري یا نقاشي وکړو. تاسې فکر وکړئ چې د نورو کومو شیانو په واسطه کولای شو په اوبلنو رنگونو نقاشي وکړو؟ هغه وسیلې چې د هنري کارونو لپاره کارول کېږي، په درو برخو ویشل کېږي:

۱- هغه وسیلې چې اثر یا نښه یې پاتې کېږي، لکه: پنسل، رنگه پنسل، سکاره، سیایي، اوبلن رنگونه، غوړ رنگونه او...
رنگه جوهر، اوبلن او غوړ رنگونه معمولاً د برس په مرسته د نقاشۍ او رنگه کولو لپاره کاروي.



(۱) انځور رنگه پنسلونه



(۲) انځور اوبلن رنگ، برس او د اوبو گیلان

۲- هغه وسیلې چې نښه پرې ایښودل کېږي، لکه: کاغذ، مقوایا پند کاغذ، رخت یا ټوکر، خټه، کودی، طبعی مواد (د ونو پانې، د التونکو بڼکې، لرگي، ډبره، . . .) مصنوعي مواد (تار، سیم . . .) چې د نقاشی او د لاسي کارونو د جوړولو په وخت کې کارول کېږي.

۳- کومکي وسیلې، لکه: د طراحی یا انځورگری تخته، خط کش، پنسل تراش، پنسل پاک، د اوبو لوبښی، د ترس کاغذ (لږ څه شفاف کاغذ)، بیاتي، سرینښ، شکاستیب، ورنس . . . چې د رسامی، نقاشی، رنگه کولو او لاسي کارونو په برخه کې یې کاروي. دا وسیلې کار آسانوي، خو نشتوالی یې د فعالیت د سرته رسولو مانع کیدای نشي. د هغو وسیلو څخه استفاده چې زموږ په واک کې دي، لکه: (طبعی مواد) او د هغو موادو په ځای چې موږ ورته لاس رسی نه لرو له محیطي طبیعي موادو څخه په ابتکاری ډول گټه اخیستل زموږ سره د کار په سرته رسولو کې ډېره مرسته کوي. یا په بل عبارت د ابتکاری وسایلو جوړول له هغه وسیلو څخه چې په واک کې مو نشته، خورا زیات ارزښت لري. که سرینښ مو نه درلود له سرښناکې مادې څخه استفاده کولی شو؟ نښه پرېښودونکي وسیلې د نقاشی، رسامی او رنگه کولو لپاره کارول کېږي. ځینې وسیلې سیایي لرونکي وي، لکه: پنسل، سیایي او سکاره، خو ځینې نور یې رنگه وي، لکه: رنگه پنسل، رنگه جوهر، اوبلن رنگونه، غوړ رنگونه او طبیعي پوډري رنگونه. له پنسل او سکرو څخه استفاده کول آسان دي. کولای شو د کاغذ په مخ مستقیماً پرې کار وکړو.



(۲) انځور اېښوونکي، مویک قلم او د اوبو لوبښی

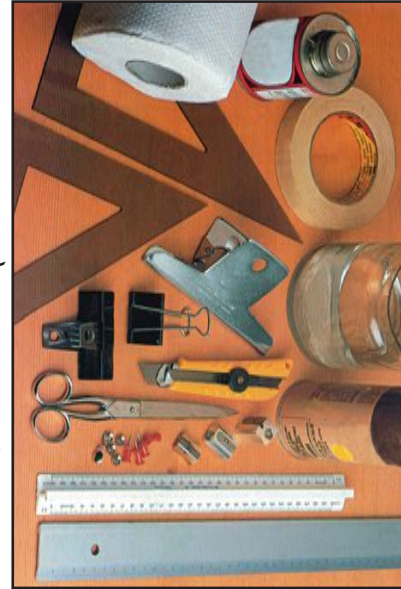


(۴) انځور کاغذ د رسامی په تخته په سکاستیب نښلول شوی دی.



(۳) انځور د اوبلنو رنگونو ځانگړی لوبښی او د اوبو لوبښی

اوبلن رنگونه او جوهری رنگونه له اوبو سره باید گډه یا مخلوط شي، ترڅو د هغو ټينگوالی یا غلظت مناسب شي او په آسانتیا سره د کاغذ پر مخ ښکاره شي. غوړ او پوډري رنگونه له خاصو تیلو سره مخلوطیږي ترڅو مناسب ټينگوالی پیدا کړي چې پر یوې سطح باندې په ښه ډول وکارول شي. ترکیبي مواد د برس یا چارې په واسطه پر سطح باندې استعمالیږي. که د غوړ رنگ ټينگوالی مناسب وي، نو رنگ په برس پورې نه نښلي او په ډیره آسانتیا له برس څخه د سطحې په مخ بېلېږي. له اوبلن او جوهری رنگونو سره چې اوبه زیاتې شي، کم رنگه کېږي. همدارنگه له غوړو او پوډري رنگونو سره چې تیل زیات گډه شي، نری (رقيق) کېږي. د روښانه رنگونو د جوړولو لپاره همدا مواد له سپین رنگ سره مخلوطوي. په آبي او روغني رنگونو باندې د نقاشی لپاره باید د رنگ په ترکیب وپوهیږئ. وروسته د زیات تمرین له امله کولای شئ چې د رنگ مناسب ټينگوالی پیدا کړئ، ترڅو وکولای شئ چې د برس په واسطه هغه د نقاشی او رنگه کولو لپاره وکاروئ.



۵) انځور د رنگ کارولو مختلفې وسیلې.

کوم مواد پېژنئ چې د نقاشی یا رنگه کولو لپاره مناسب وي؟ ستاسې د ژوندانه په چاپیریال کې طبیعي رنگه مواد پیدا کېږي؟ د هغې نمونې پیدا کړئ او د نقاشی او رنگه کولو لپاره یې وکاروئ. مواد او نښه پریښودونکي وسیلې په زیاته اندازه د رسامی، نقاشی او د لاسي کارونو لپاره کارول کېږي. نښه منونکې وسیلې، لکه: کاغذ، مقوا، یوه ټوټه لرگی، ډبله ټوټه، د کارتن مقوا، سفالي (ختین) کورني لوبښي او پوزي چې د رسامی او نقاشی لپاره کارول کېږي. په دې شیانو انځورونه او نقاشي کیدلای شي که وغواړو چې په اوبلنو رنگونو نقاشي وکړو، نو کاغذ مو باید لږ څه ډبل او پېر وي. که چېرته کاغذ نازک وي، نو د کار په وخت کې خیرې کېږي. که په کورنیو لوبښو، پوزي او یا لرگی باندې کار کوو، باید له ټينگ یا غلیظ آبي رنگ څخه کار واخلو. د لاسي کارونو د جوړولو لپاره، جوړه شوې خټه، بېل بېل طبیعي مواد، لکه: (د ونې پاڼې، ډبرې د الوتونکو بڼکې، . . .) او هغه

مصنوعي مواد چې په لاس کې يې لری، لکه: (سیم، تار، باطله قطی، کاغذ او باطله مقوا، . . .) د استفادې وړ دي. تاسې کولای شئ چې له هغې څخه په خپله خوښه لاسي کار جوړ کړئ. د کار د پیل لپاره خټه سمه کښیکارئ او په سوکونو يې ووهئ. بیا پرې کار وکړئ، خو باید وپوهیږئ چې خټه او خپل خټین لاسي کار باید په پلاستيکي کڅوړه کې تاو کړئ، تر څو هوا يې ونه وهي او ژر وچ نشي (خټین کارونه باید ورو ورو وچ شي تر څو ونه چوي. له سیم څخه د لاسي کارونو د جوړولو په وخت کې باید غور وکړئ چې د سیم تېرې څوکې مو لاسونه ژوبل نه کړي. د هنري کارونو د سرته رسولو لپاره نورو وسایلو ته هم اړتیا لرو، لکه: د ترس کاغذ یا سکاشټیپ چې د لاسي کار د بېلو بېلو برخو د یوځای کولو لپاره په کارېږي. یا ترس کاغذ چې د مختلفو ډیزاینونو د کاپي کولو لپاره کارول کېږي. له بیاتي او د خیرې کولو له چارې څخه د کاغذ او مقوا د زیاتي برخو د پرې کولو لپاره استفاده کېږي، خو د دې وسیلو تېرې څوکې ته مو پام وي چې پرې خورنه شئ. د اوبو د لوښي اندازه باید مناسبه او درنده وي چې د اوبلنو رنگونو د استعمال لپاره په کارېږي، ځکه چې په آسانی سره نه چپه کېږي. د نقاشۍ او لاسي کارونو له تیاریدو وروسته د رنگونو د ثابت پاتې کیدلو لپاره له ورنس څخه گټه واخلي. ورنس د رسامۍ د برس او یا د لویې ټوټې سفنج په واسطه د سطحې په مخ و موشئ. کله چې وچ شي نو سرینوالی يې له منځه ځي.

تمرین

۱- د نقاشۍ د سطحې لپاره له کومو وسیلو څخه استفاده کوئ. د هغې په هکله په خپلو کې خبرې وکړئ.

۲- د ځان لپاره یو برس قلم جوړ کړئ. د برس قلم د جوړیدو لپاره د کارغه، کوترې او چرگ بڼکو ته او یا د آس او یا هغه ته د ورته حیوان د لکۍ وینښتانو او یو ظریف او بڼکلي لرگي ته اړتیا لری. څارویو د لکۍ د وینښتانو یوه اندازه په تار و تړئ. وروسته بیا دغه وینښتان د لرگي سره وتړئ چې د یوه ظریف برس په بڼه جوړ شي.

۳- د اوبلنو رنگونو بېل بېل رنگونه د برس قلم په واسطه را واخلي او د یوه ډبل کاغذ پر مخ يې کښیږدئ، تر هغه پورې تمرین وکړئ تر څو رنگونه د کاغذ پر مخ د نقاشۍ لپاره مناسب ټینګوالی پیدا کړي.





شکل ، سطح او حجم

په خپله شاوخوا کې چې کوم شکلونه وینئ هغه سره مقایسه کړئ.
زمور په شاوخوا کې ټول شکلونه په دوو ډولونو ویشل کېږي.



سطح او حجم

زمور په شاوخوا کې ځینې شکلونه یوازې طول او عرض لري چې هغې ته «سطح» وایي لکه د ونې د پانې ظاهري بڼه او ځینې نور یې طول، عرض او بڼکاره ضخامت لري چې هغې ته (حجم) وایي.
سطح په دوو ډولونو ویشل کېږي:

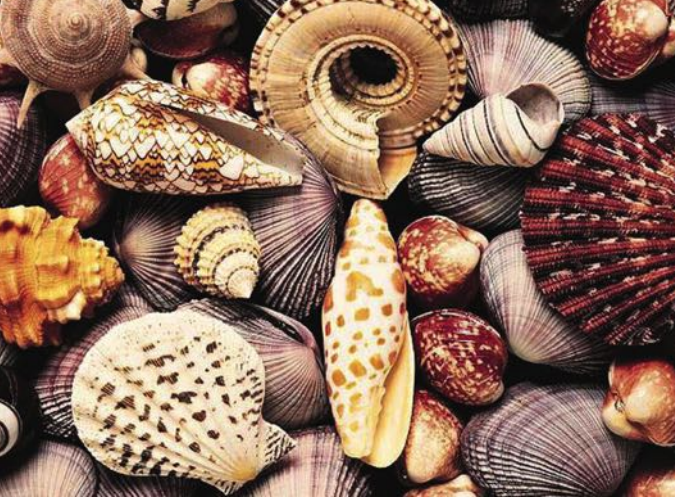
هندسي سطحې (لومړي تصویر ته وگورئ) او غیر هندسي سطحې. (دویم تصویر ته وگورئ) په خپل شاوخوا کې کومې سطحې وینئ؟ کومې هندسي او کومې غیر هندسي دي؟

(۲ انځور) غیر هندسي شکل (سطح)



(۱ انځور) هندسي شکل (حجم)





(۳ انځور) بېل بېل ۶ هندسي حجمونه

په طبيعت کې ډېرې ډايروي سطحې ليدل کېږي، لکه: د څوارلسمې شپې مياشت او د لمر پرست گل منځ. د بشر په لاس جوړو شوو شيانو کې هم د سطحو ډولونه پيدا کېږي، لکه: قاب او د تلوزيون منځ. په طبيعت کې غير هندسي سطحې په بېلو بېلو بڼو پيدا کېږي. د بېلگې په ډول د ونو د پاڼو

مختلفو ډولونو ته او د پتنگ وزرو ته پام وکړئ. د حجمونو ډولونه هم په دوو ډلو ويشل کېږي. يو بې هندسي حجمونه او بل يې غير هندسي حجمونه. (۳ تصوير) او څلورم تصوير ته پام وکړئ. په خپله شاوخوا کې کوم حجمونه وينئ؟ کوم يو بې هندسي او کوم يو بې غير هندسي دی؟ په طبيعت کې بېل بېل کروي حجمونه وجود لري، لکه: د لمر سترگه او د شمسي منظومې ستوري د انسان سر، ميوه او الوتونکي.



(۵ انځور) هندسي شکل (سطح)



(۴ انځور) هندسي شکل (حجم)

د انسان په لاس په جوړو شوو حجمونو کې هم بېل بېل هندسي حجمونه پيدا کولای شو، لکه: د پنډسکو ډولونه، د قطيو بېل بېل ډولونه، ودانۍ او

.....



تمرین

۱- د هندسي او غير هندسي حجمونو دوي نمونې سره مقایسه کړئ.

۲- د انسان په لاس جوړ شوي او د طبيعي حجمونو ترمنځ ورته والی وينئ؟

په گوتو ټاپه کول

کولای شی چې له هر ساده نقش څخه د خپلې خوښې شکل جوړ کړئ؟

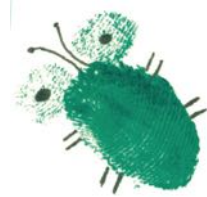
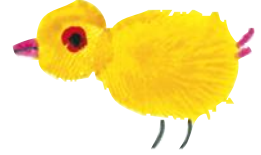


چاپ د ډول ډول رنگه انځورونو د جوړولو لپاره یو چټک میتود دی چې د مهر او رنگ په واسطه سرته رسېږي. په لاسي چاپ کې له بېلو بېلو مهرونو څخه ډېر ساده او په چټکتیا کولای شو لویې سطحې نقاشي، رنگینې او ښکلې کړو. د چاپ مهرونه بېل ډولونه لري او د خپل چاپیریال له شیانو څخه د مهر پر ځای گټه واخلي. د چاپ لارې او طریقې هم ډیرې زیاتې دي. په دې درس کې لاسي چاپ له یو تیار مهر څخه په گټه اخستنه چې هغه د گوتو سرونه دي، سرته رسوو. له گوتې څخه د چاپ د اخیستلو لپاره خپله گوته په آبي رنگ یا کوم بل رنگ کښیکاری او بیا یې په بېره په یوه سپین کاغذ ولگوي دا کار خو واره په مختلفو رنگونو تکرار کړئ، تر څو ستاسې د کاغذ سطحه له مهرونو ډکه شي.





وروسته له هغې چې رنگ وچ شي، نو بيا د گوتو نښان په غور وگورئ او د خطونو په زياتولو سره د خپلې خوبنې شکل ترې جوړ کړئ.



تمرین

د نقاشۍ لپاره د خپلې خوبنې موضوع انتخاب کړئ او په مختلفو رنگونو د گوتو د چاپ لارې او د خپلې خوبنې موضوع نقاشي کړئ



د سيمي کړې جوړول ستاسې په شاوخوا کې کوم شيان کړې ته ورته دي؟



کره یو دایروي حجم دی چې کولای شوله مختلفو موادو څخه یې جوړ کړو، لکه: د والیبال او فوټبال پنډوسکي او د میووله ډلې څخه نارنج، مالټه، کینو دا ټول کروي حجمونه دي. اوس غواړو چې له سیم، ډبلو تارونو، درجې له تار او پری څخه یوه کره جوړه کړو. که تاسې غواړئ له سیم څخه کره جوړه کړئ، نو پام کوئ چې د سیم د تاوولو په وخت کې ځانونه ټیټې نه کړئ، لومړی سیم، تار، درجې تار او یا پری د یوې الوچې په اندازه گرد تاو کړئ، وروسته بیا تارونه په ډېر مهارت د هغې په شاوخوا تاو کړئ چې یوه کره جوړه شي.





له مختلفو موادو څخه څو ډوله کُرې تکمیل شوي دي.



د تشلې په شان يوه وړوکي کره له سيم يا نخ څخه

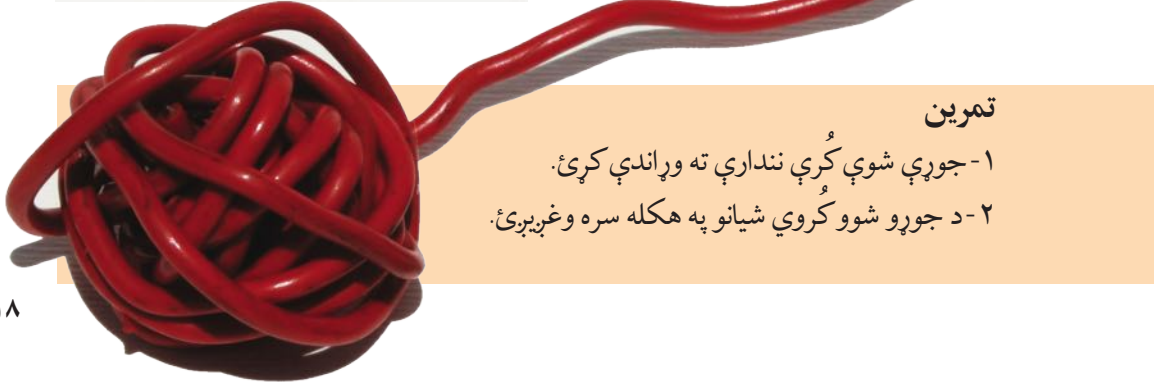


له کُرې څخه يوه بڼکلي الوتونکې جوړ شوې ده



په کره کې جوړ شوی کب

د کُرې له جوړولو وروسته د هغې په هکله فکر وکړئ او هڅه وکړئ چې له پورتنیو موادو څخه بېل بېل شکلونه، لکه: مېوه، گل، الوتونکي او داسې نور جوړ کړئ. دکور او ټولگي په بڼکلي کولو کې خپل رول ولوبوئ. په کُرې باندې د نورو موادو په زیاتولو، لکه: (بنکې، د ونې ساقه، صدف، د میوو پوستکي، کاغذ، مقوا . . .) د خپلې خوښې ابتکاري شکل جوړ کړئ او په پای کې کولای شئ هغه رنگه کړئ:



تمرین

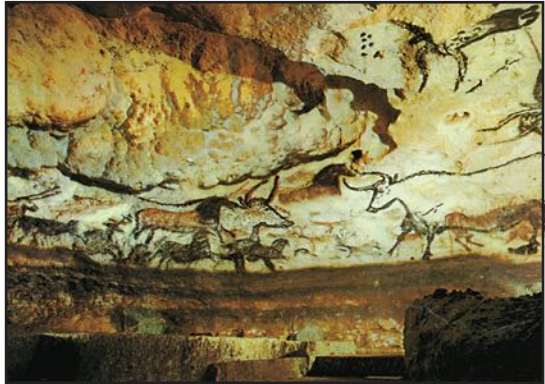
- ۱- جوړې شوې کُرې نندارې ته وړاندې کړئ.
- ۲- د جوړو شوو کُرې شیانو په هکله سره وغږیږئ.

د ډبرې د دورې هنر

آيا پوهېږئ چې ډبر لرغوني هنري آثار كوم او په كوم حای کې منح ته راغلي دي؟



د تېرو په دورې پورې تړلي هنري آثار چې د بشر په لاس د غارونو په دیوالونو نقاشي شوي دي، د ډبرو په دورو پورې اړه لري. د ډبرو د لرغونو اثارو لومړنۍ نمونې چې د ډبرو په دورو پورې اړه لري د فرانسې د (لاسکو) په غارونو او د هسپانيې د (التاميرا) په غارونو کې پیدا شوي دي. لومړني تصویر ته پاملرنه وکړئ، څه شی وینئ؟ لطفاً هغه پوښتنې چې ستاسې په ذهن کې پیدا شوي ووايئ. دویم تصویر د ډبرو په منځنۍ دورې پورې اړه لري. په دې نقاشۍ کې او له هغې څخه په مخکې



(۱) انځور له میلاد څخه مخکې د ۱۰۰۰ تر ۱۵۰۰ ق م په حدودو کې د فرانسې د لاسکا په غارونو کې انځورګري

(۲) انځور د ډبرو په منځنۍ دوره کې د ایران په لرستان کې





(۳ انځور) د ډبرې د دورې انځور شوی
گیلاس چې د ایران په شوش کې په لاس
راغلی دی.

دوره کې کوم تفاوتونه وینئ؟
انسانانو په تدریجي ډول پر مختگ وکړ، په بزگرۍ او مالدارۍ یې
پیل وکړ د هغوی ژوند ډېر تغیر وکړ. علوم او مختلف هنرونه یې
را منځته کړل.

۳ او ۴ تصویرونو ته پاملرنه وکړئ:

د ډبرې د نوې دورې هنري آثار له نورو دورو سره مقایسه کړئ:

(۲ تصویر) ته پاملرنه وکړئ د ډبرې د دورې
هنري آثار له نورو دورو سره پرتله کړئ



(۴ انځور) د ډبرو په نوې دوره کې د
انگلستان د مالزبرې په دښته کې له ډبرو
څخه جوړ شوی دی.

تمرین

۱- کله له خپلوانو سره ښکار ته تللي یاست؟

۲- د ښکار صحنه د کیسې یا تمثیل او یا د نقاشۍ په ډول وړاندې کړئ.

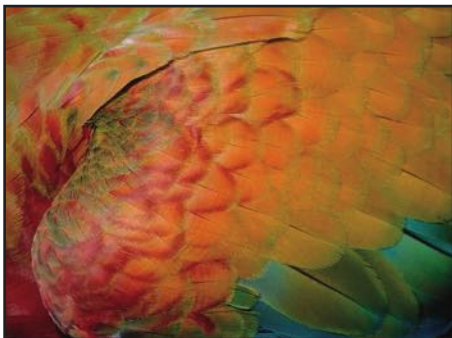


رنگ

ستاسو په فکر که رنگ نه وای څه به شوي وای؟



په طبیعت کې هر یو شکل یو رنگ لري. د بشر په لاس د جوړو شوو شیانو او هم د ټولو شیانو له پاره رنگ یو پوښ دی. ځینې رنگونه په طبیعت کې ډېر زیات دي. ۱ او ۲ تصویر ته پام وکړئ. انسانانو تر اوسه ۱۶ میلیونه رنگونه جوړ کړي او د رنگه کولو لپاره یې کار وړي دي. تاسې پخوا زده کړي دي چې له درو اصلي رنگونو څخه (ژېړ، سور او شین آسماني) بې شمېره رنگونه جوړیدلی شي. دا درې رنگه له نورو رنگو څخه نه شي جوړیدلی او بیخي خالص رنگونه دي.



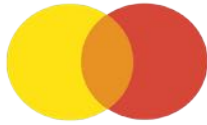
(۲ تصویر) د طوطي رنگینې بڼکې



(۱ تصویر) د طبیعت مختلف رنگونه



د دوو اصلي رنگونو د يو ځای يا ترکيب له امله دريم رنگ جوړېږي.
لاندې شکل ته ځير شئ:



دريم تصوير وگورئ

کيدلای شي دا هر يو رنگ له سپين رنگ سره ترکيب کړو، ترڅو شفاف او روښانه شي.

خلورم تصوير ته وگورئ.

همدارنگه کولای شو دا رنگونه له تور رنگ سره يوځای يا ترکيب کړو ترڅو ت او تياره شي. رنگه مواد په دوو ډلو ويشل کېږي. زيات طبيعي رنگونه له معدني موادو څخه، لکه: (د سکرو پوډر او د لاجوردو پوډر) او د وښو رنگونه، لکه: (د پياز له پوټکي او د انارو له پوټکي) څخه جوړېږي. مصنوعي رنگونه له کيمياوي موادو څخه جوړېږي.



(۴ انځور) اصلي رنگونو ته له سپين رنگ سره ترکيب چې روښانه رنگونه لاس ته راشي.

(۳ انځور) د اصلي رنگونو ترکيب د ثانوي رنگونو د لاسته راوړلو لپاره

تمرین

۱- له دويمې درجې رنگونو څخه يوه نمونه جوړه کړئ!

۲- دويمه درجه رنگونه دوه برخې کړئ ځينې يې روښانه او ځينې نور ت يا تياره کړئ

۳- دا هر يو رنگ چېرته او د کومو شيانو د رنگه کولو لپاره کاروي؟





له مېوې څخه د ډک لوبني نقاشي

ستاسې په شاوخوا کې د نقاشۍ لپاره کومې

په زړه پورې موضوع گانې شتون لري؟



بېلې بېلې مېوې د نقاشۍ لپاره ښکلې او په زړه پورې موضوع گانې دي. د کال هر فصل گوبنې گوبنې مېوې لري چې ځانگړې بڼې او خوندونه لري. د هر فصل خاصو مېوو ته څير شئ.

(تصوير) په مختلفو شکلونو او رنگونو مېوې چې بېل بېل جوړښتونه پکې ليدل کېږي



د هغو د رنگ، شکل او جوړښت په هکله سره و غږېږئ. د کوم فصل مېوې انتخابوئ؟ د خپلې خوښې مېوې د لوبښي په دننه کې انځور کړئ. کوبښښ وکړئ چې مېوې او لوبښي يې لوی و باسئ او هم غالی، مېز او . . . چې مېوه پرې اېښې ده، هغه هم رسامي کړئ. په ډېر ځير او غور يې رنگه کړئ.



(۴ تصویر) په کوم فصل کې مو مېوې د ونو په ښاخونو کې ليدلي دي؟



(۲ تصویر) په مني کې کومې مېوې رسيږي؟



(۳ تصویر) د توتانو رنگ، شکل او جوړښت ته پاملرنه وکړئ دا مېوې په کوم فصل پورې اړه لري؟



تمرین:

د خپلې خوښې مېوې په يوې پانې کاغذ کې انځور او بيا يې رنگه کړئ.



د بین النهرین، ایران او لرغوني مصر هنرونه

پوهېړئ چې زیگورات څه ته وايي؟



د بین النهرین هنر: د بین النهرین تمدن سومري، اکدي، بابلي او آشوري قومونو د دجلې او فرات رودونو په مینځ کې منځ ته راوړ. دوی له خامو خښتو څخه د عبادت لپاره لویې او څو پوړیزې ودانۍ جوړولې چې هغه یې د زیگورات په نامه یادولې چې لومړی تصویر د زیگورات یوه نمونه رابښي. د ایران هنر: د ایران هنر له اسلام څخه مخکې په دوو برخو ویشل شوی دی. لومړۍ برخه یې د آریایانو له دورې څخه مخکې آثار د ((سلیک))، ((مارلیک)) او ((شوش)) په منطقو کې چې په ایران کې واقع دي، لاس ته

(۱- تصویر) زیگورات (زیگورات اور)
په بین النهرین کې ۲۱۰۰ کاله له
میلاد څخه مخکې



راغلي دي. دويمه برخه يې د آريايانو دوره ده چې ډېر مهم او ارزښتناك اثر يې ((تخت جمشيد)) دی. دويم تصوير ته پام وکړئ. د لرغوني مصر هنر: د مصر لوی تمدن د نيل د درياب په څنډو کې منځ ته راغلی دی. په لرغوني مصر کې ډير مهم آثار د فرعون په مقبرو پورې تړلې ودانۍ دي په مصر کې تابوتونه او زياتې مجسمې د فرعون او د ملکو په شکل جوړې شوي دي. د مصر په قبرونو کې د ژوندانه صحنې، د غم دودونه، د جنگ صحنې، بنسکار او د کرکيلې نقاشۍ شوي دي. دريم تصوير ته وگورئ.

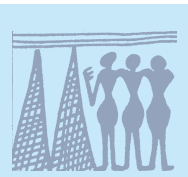
(۲ تصوير) د تخت جمشيد دورنوتو دروازه له ميلاد ن ۵۰۰ کاله مخکې



(۳ تصوير) د مصر اهرامونه «دجيزه اهرامونه» د ميلاد نه ۲۵۰۰ کاله مخکې.

تمرین

- ۱- په پخوانيو زمانو کې يې لويې ودانۍ څه ډول جوړولې؟ د هغې د جوړولو طريقې په ياد انځور کړئ!
- ۲- ستاسې په فکر ولې ډيرې مهمې ودانۍ په مصر کې د فرعونيانو مقبرې دي؟



له رس (مکن) خټې څخه د حجمونو جوړول پوهېږئ چې ستاسې په شاوخوا کې کوم حجمونه شته دي؟



خلک له بېلو بېلو موادو څخه، لکه: خټه، گچ، لرگي، فلز، شیشه او
ځینې حجمونه یا ښکلي لاسي کارونه جوړوي. رس خټه د سرې خاورې او اوبو
له مخلوط کېدو څخه جوړېږي. خټه داسې یوه ماده ده چې د مختلفو حجمونو
د جوړولو لپاره مناسبه ده. تاسې هم کولای شئ چې له جوړې شوې خټې څخه
(خو چې په لاس پورې ونه نښلي) د خپلې خوښې حجم جوړ کړئ. که جوړه
شوې خټه موجوده نه وي، نو د کار له سرته رسولو څخه یوه ورځ مخکې، د رس
خاوره له غلبیل (پرویزې) څخه و باسئ او لږې او به په کې واچوئ چې د خټې
شکل غوره کړي او بیا یې په سوکونو ښه ووهئ چې خټه د کار کولو لپاره تیاره



(۱ تصویر) د خټو اخیښل

شي. وروسته بيا هغه په پلاستيکي کڅوړه کې واچوئ چې وچه نه شي. د کار د پيل لپاره لومړی د خپلې خوبسې موضوع انتخاب کړئ. بيا په لاس باندې ختې ته بڼه يا شکل ورکړئ او هغه څه چې غواړئ، جوړ يې کړئ. وروسته له هغې چې ستاسې حجم جوړ شو، د پخولو لپاره يې د تودوبنې په کوره کې کښيږدئ چې پوخ شي.



(۳ تصویر) د ختې له غونډاږي څخه د حجم جوړول



(۲ تصویر) د ختې دایروي کول



(۴ تصویر) غونډاږي ته بڼه ورکول

تمرین:

خپله خوبښه کړې موضوع، لکه: کورني څاروي يا کوم بل شی له ختې څخه جوړ کړئ!

د خپلې خوبنې د فصل نقاشي

تاسې د کال کوم فصل خوبنوی؟
د دې فصل ښکلاوې په خپلو نقاشیو کې
څه ډول ښکاره کولای شئ؟



د کال هر فصل خپلې ځانگړې ښکلاوې لري. د پسرلي موسم شین والی او تازه گي، له گلانو او غوټیو څخه د ونو ډک ښاخونه، نرم او ملایم پسرلني بادونه، پسرلني بارانونه، د الوتونکو د څالو جوړونه له ځانه سره لري. د نقاشی لپاره د پسرلي د موسم له موضوعگانو څخه گټه اخیستلای شو. د اوړي د لمر ځلېدونکې سترگه، دغمو زرین کښتونه، میوه لرونکې ونې، اوږدې ورځې او په اوبو کې لامبل ریاډوي. د مني موسم ملایم بادونه، د ونو رنگینې پانې، نرم بارانونه او د الوتونکو کوچېدل له ځانه سره لري. د ژمي موسم سپینې واورې، ساړه بادونه، د واورې ډکې ښکلې منظرې، په واورو کې د الوتونکو



(۲) تصویر په اوړي کې د گلو ډکې دښتې ځانگړې ښکلا لري



(۱) تصویر پسرلنی رنگ په رنگ غوټی

او څارويو د پښو پلونه، د ونو لاندو او تش ښاخونه، څرې بڅن او بنفش
آسمان زموږ په ذهن کې ژوندی کوي. د هر فصل ځانگړتياوو ته په ډېر غور او
دقت پاملرنه وکړئ او د هغوی په هکله سره وغږېږئ. هر یو فصل په کومو شکلونو
او رنگونو ښودلای شی؟



(۳ تصویر) د مني په موسم کې د ونو
رنگ په رنگ پاتې



(۴ تصویر) واوړه، کنگل، سپین
رنگ، ساره، . . . په ژمي کې



تمرین:

- ۱- تاسې د خپلې خوبنې فصل انځور کړئ.
- ۲- د هر فصل رنگونه سره پرتله کړئ.

د رس له خټې څخه د گوتو د فشار په طريقه د حجمونو جوړول

تر اوسه مو په لاس کوم لوبښی جوړ کړی دی؟



د خټین حجم د جوړېدو ډېرې ساده لارې چارې د گوتو او فشار طريقه ده. په دې طريقې کولای شو چې بېلابېل حجمونه جوړ کړو، لکه: کاسه، غاب، پیاله او گلان په دې طريقه تیارې شوې خټې ته باید ښه فشار ورکړ شي.

(۱- تصویر) د خمیره شوې خټې غونډاري



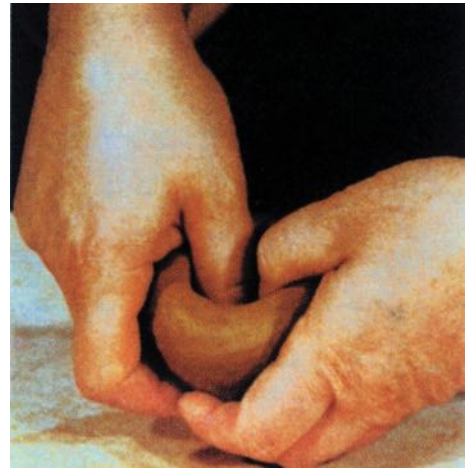


(۳ تصویر) د کاسی څنډو ته شکل ورکول



(۴ تصویر) د کلولي ژورول

هغه باید د غونډاري په بڼه جوړه شي او بیا هغه د لاس په ورغوي کې کښيږدئ او د بل لاس په گوتو هغه ژوره کړئ. د خپل خوښ شوي شکل په څېر يې جوړ کړئ. هر څومره چې د هغې څنډې ښکلې جوړې کړئ په هغه اندازه ښکلي کېږي. د دې لپاره چې خټه وچه نه شي، لږې اوسه ورزياتې کړئ. له هغې وروسته چې ستاسې لوبني جوړ شو، د مختلفو وسيلو په واسطه، لکه: (د خود کار قلم پوښ او قفلي ستن . . .) فشار ورکړئ، ترڅو په کې بېلابېل نقشونه جوړ او لوبني ښکلي شي.



(۲ تصویر) د کاسي ديوالونو ته شکل ورکول



تمرین

- ۱- په خپله خوښه يوه کاسه، غاب، پيال او يا گلان جوړ کړئ.
- ۲- د شتو موادو په مرسته لوبني نقاشي کړئ.

د لرغوني هند، لرغوني چين او جاپان هنرونه

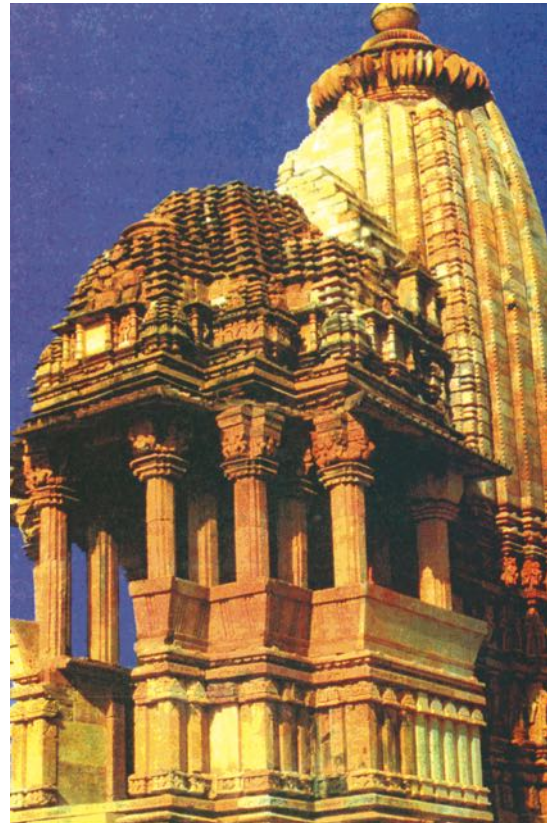


تر اوسه مو د هند او لرغوني چين د هنرونو په اړه
څه فکر کړی دی؟

د لرغوني هند هنر: د لرغوني هند په هنري آثارو کې د معبد ودانۍ، مجسمه جوړونه، په تیرو کې توپل شوي ریلیف نقشونه او نقاشۍ شاملې دي چې په بودايي او هندويي دینونو پورې اړه لري. د هندوانو په معبدونو کې، معماري او مجسمه جوړونې سره تړلي دي او یو له بله نه شلېدونکې اړیکې لري. د بودايي دین ډیرې لویې لویې نقاشۍ او مجسمې په هند کې شته دي. لومړی تصویر د هندوانو د هنري اثارو ښکارندويي کوي.

د لرغوني چين هنر: د چين خطاطي او نقاشي په ټوله نړۍ کې زيات شهرت لري. چينايانو د خطاطۍ او نقاشۍ لپاره له يو ډول روش او وسيلو څخه کار اخلي. هغوی د طبیعت په هکله د مختلفو موضوع گانو په اړه خپل ذهني او خیالي انځورونه

(تصویر) د خاجورا هو معبد (خاجورا هو) په هند کې.
د هندوانو په معبدونو کې مجسمې د معمارو په ډېوالونو
او منارونو باندې جوړېږي.





(۲ تصویر) د چین هنر، د نیلوفرانی گل چې د (یون شونینگ) اثر دی او په لاس انځور شوی دی.

(۳ تصویر) د جاپان هنر د (لوی موج په نوم یادېږي او د «هوکوسای») کرا وور جاپاني، د (توکو کاواي دوره ۱۹۰۰م)



د برس قلم او رنگ په مرسته د کاغذ پر مخ یا په ورینمو باندې انځورول. په چيني نقاشۍ کې د اشغال شوې فضا او خالي فضا ترمنځ ځانگړی ارتباط او همدارنگه د خط او نقاشۍ ترمنځ د ښکلا اړیکه وجود لري. د بودايي هنر د مجسمې جوړونې او نقاشیو زیاتې نمونې او په ځانگړي ډول د بودا لویې مجسمې په چین کې لا تر اوسه پرځای پاتې دي. چین د چيني لوبښو په جوړولو، ښکلا او ظرافت کې نړیوال شهرت لري. د چین هنر ته په دویم تصویر کې پاملرنه وکړئ:

د جاپان هنر: د لرغوني جاپان هنر د چین له هنر څخه خپله لار موندلې ده. د طبیعت منظرې، گلونه، الوتونکي، انسانان، د ژوندانه صحنې او جاپاني طراحي شوي داستانونه نړیوال شهرت لري. په جاپاني نقاشۍ کې رنگونه ځلند دي او طبیعت په ښکلا ییز ډول ښودل شوی دی. جاپانیانو د چین طوماري نقاشي (پر له پسې) د ژوندانه د صحنو د ښکاره کولو لپاره کاروله او طوماري نقاشۍ یې د پېښو د ښوولو لپاره په څو برخو وویشله. په دریم تصویر کې د جاپان د نقاشۍ نمونې وینئ.

تمرین:

- ۱- د چین، هند او جاپان په هنرونو کې کومې ځانگړتیاوې وجود لري؟
- ۲- په یوه اخباري نازک کاغذ باندې د خپلې خوښې موضوع انځور کړئ او یوه طوماري نقاشي جوړه کړئ.



جوړښت يا بافت



له رنگ پرته نور کوم شيان د سطحې په شيانو او موجوداتو کې وینئ؟

جوړښت د پدیدو ظاهري پوښښ دی چې کله یوازې د لیدنې وي او بصري ارزښت لري. لومړي تصویر ته پام وکړئ. کله په لاس وهلو هم احساسیږي او بصري لامسه یې ارزښت لري. دویم تصویر ته وگورئ. جوړښتونه په دوو طبعي او مصنوعي ډلو ویشل کېږي. طبعي یې هغه دي چې په زیاته اندازه تنوع لري، لکه: د مېوو پوستکي، د حیواناتو پوستکي، د مارنو پوستکي د ونو دتنې پوستکي او چې هر یو یې خاصې ځانګړتیاوې لري. مصنوعي یې انسانان له مختلفو موادو څخه لاس ته راوړي.



(۲- تصویر) د الوتونکي د ښکېو په لمس سربیره د بافت یوه نوې تجربه احساسوو.



(۱- تصویر) د پتنگ وزرونه او بدن دی چې بصري دي او د لمس کولو په وخت کې یې ژور تیاوې نه احساس کېږي.

د جوړښتونو په لیدنو درک کوو، په لمس کولو یې خپل درک بشپړو. د لومړۍ نمونې په لمس کولو زموږ په ذهن کوم نوی درک نه اضافه کېږي، لکه: د مرمرو د تیرو په نقاشیو لاس وهل. اما په بصري- لامسه جوړښتونو کې د لیدلو له پلوه بافت ته متوجه کېږو او هم د لمس کولو په وخت کې نوی احساس را ته پیدا کېږي، لکه: د یوه الوتونکي په بدن لاس تېرول.



(۵ تصویر) د مرمرو د تیرو بافت چې یوازې په لیدلو درک کېږي.



(۳ تصویر) د نرمو او زېرو بدنونو ډولونه د پاتو او تنې په لمس کولو تجربه کولای شو.



(۴ تصویر) د اناثاس په مېوه کې ژور والي ته پاملرنه وکړئ: لمس کول یې کوم احساس را پاروي؟



تمرین:
۱- په خپل شاوخوا کې مصنوعي او طبيعي جوړښتونه پیدا او هغه لمس کړئ او د دې تجربې په هکله سره وغږېږئ.



د خټو د حجمونو رنگول



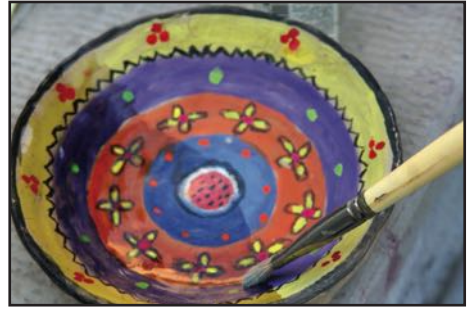
په کومو طریقو کولای شئ د خټو حجمونه ښکلي کړئ؟

د خټو په حجمونو باندې د نقشونو په جوړولو سر پرته د حجمونو د ښکلا لپاره یوه لاره دهغې رنگه کول دي. له رنگه کولو څخه مخکې باید لوبښی وچ شوی وي. په بېلو بېلو موادو، لکه: گیاهي رنگونه (زردچوبه)، معدني رنگونه لکه (لاجورد) چې له سر ښو سره گډ شوي وي، پلاستيکي رنگونه او یا اوبلن

(۱- تصویر) سفالی نقاشي شوی حجم



رنگونه که ولری، خپل ختین حجمونه پرې رنگ کړی. کولای شی دا رنگونه په خپله خوښه ډېر رقیق (رنگ له زیاتو اوبو سره مخلوط) او یا غلیظ (رنگ له کمو اوبو سره) مخلوط کړی. د دې لپاره چې رنگونه رانه شي، نو له رنگه کولو مخکې یې په سپین رنگ رنگه کړی او وروسته یې د خپلې خوښې په رنگونو رنگه کړی. کله چې رنگونه وچ شول، نو بیا وارنس پرې وموښی، تر څو رنگونه ثابت پاتې شي او خپله ښکلا له لاسه ور نه کړي.



(۲- تصویر) درنگولو مرحله



(۴ تصویر) دالوښي له خنډو څخه د کاسې منځنۍ برخې ته په اوبلنو رنگونو رنگه شوي دي.



(۳- تصویر) دالوښي په دلبروي شکل په اوبلنو رنگونو رنگه شوي دي

تمرین:

له ختو څخه په خپله خوښه یو حجم جوړ کړی.





د لرغوني يونان او لرغوني روم هنرونه

د لرغوني يونان او روم هنرونه د نورو هېوادونو له هنرونو سره څه توپير لري؟

د لرغوني يونان هنر: يونانيانو د ورته والي يا شباغت د هنر لومړنۍ نمونه له طبيعت څخه په لاس راوړه. د يونان ډېر مهم آثار انساني مجسمې، د معمارۍ ودانۍ، د ديوالي نقاشۍ، او نقش لرونکي گلدانونه دي. د يونان ديوالي نقاشۍ او مجسمې له منځه تللي دي. د يونان هنرمندان په نقاشۍ او مجسمه جوړولو کې د انسان د بدن په جوړولو کې له ډيرو ښکلو

(۱- تصوير) د اګروپوليس معبد د يونان په اتن کې ۴۵۰ ق م





(۲ تصویر) دېوالي نقاشي په روم کې
۵۰م کال

تناسبونو څخه استفاده کوي.

لومړی تصویر د یونان د معمارۍ نمونه ده. دلرغوني روم هنر: دلرغوني روم مجسمې او نقاشي د یونان له هنري آثارو څخه کاپي شوي دي او د روم هنر د یونان له هنر څخه ریښې اخلي. رومیان د یونانیانو په شان له طبیعت څخه تقلید کوي. هغوی په نړۍ کې د لومړي ځل لپاره په نقاشۍ او مجسمه کې د ورته والي یا شباهت هڅې کړي دي. په روم کې د لویو ودانیو جوړول پیل شول.

رومیانو په دېوالي نقاشیو او موزائیک کې (د وړو او رنگه پارچو د څنگ په څنگ ایښودلو څخه چې په دېوالونو، چتونو او د ځمکې په مخ لگول کېږي) د ودانیو د ښکلا لپاره گټه اخیستله. ۲ او ۳ تصویرونه د لرغوني روم له هنر څخه انتخاب شوي دي.

(۳ تصویر) په موزائیک جوړ شوی
دی د (نبرد ایسوس) رومي کاپي له
یوناني موزائیک څخه د مرمر له
جنس څخه تاریخ ۱۰۰ م



تمرین

که وغواړئ خپله نقاشي د موزائیک په ډول سرته ورسوئ باید
کوم کارونه تر سره کړئ؟



د بېلو بېلو سيمي حجمونو جوړول

تاسې تر اوسه کبان او الوتونکي ليدلي دي؟
د کب او الوتونکي د جوړولو لپاره څه کوي؟
څنګه يې جوړولای شئ؟

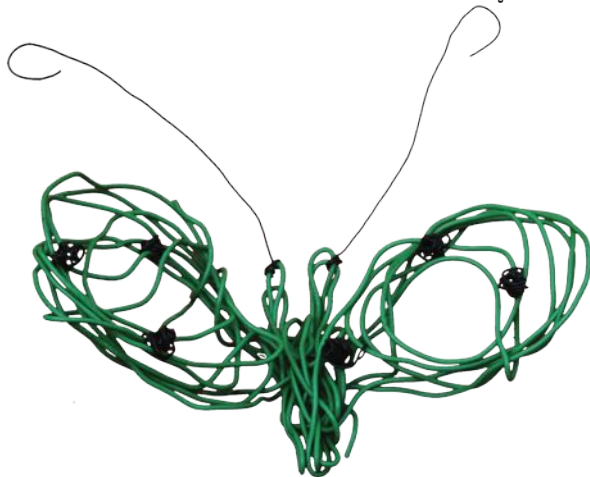


خپلې خوښې شوې نمونې ته په غور او دقت وګورئ او يا د هغې عکس وګورئ. د هغې شکل، اندازه، تناسب او . . . خپل ذهن ته وسپارئ. وروسته د هغې په جوړولو کې د سيمي کړې له ميتود څخه ګټه واخلي. سيم په يوولس سانتي متره لرګي باندې تاو کړئ او يوه وړه سيمي کره جوړه کړئ. په دقت سره هغه شکل چې ستاسې په ذهن کې دی، پرې

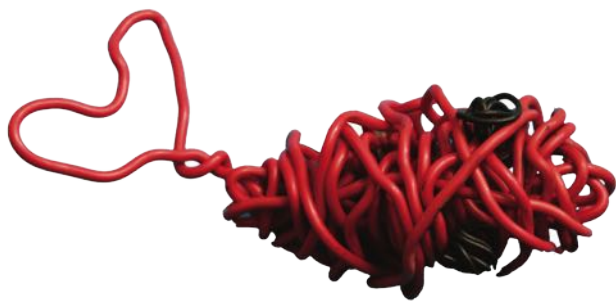
(۱ تصوير)



اضافه کړئ. ترڅو هغه شکل چې غواړئ، جوړ شي. جوړ شوی کب او یا الوتونکی په هغه وسیله بشپړ کړئ چې لری یې. د مثال په توګه د سترګو لپاره یې د مېوو د زړې (خسته) او د وزرو د جوړېدو لپاره له طبیعي بنکو څخه ګټه واخلي. په پای کې یا ټول لاسي کار او یا د هغه ځینې برخې رنگه کړئ.



(۲ تصویر) تکمیل شوی پتنگ



(۴ تصویر) سترګې او لکې ورسره وصل کړئ



(۳- تصویر) سیمې کړې ته د کب شکل ورکړئ.

تمرین

۱- خپل کارونه د نورو د نندارې لپاره کنډېرئ او په هکله یې خبرې وکړئ.





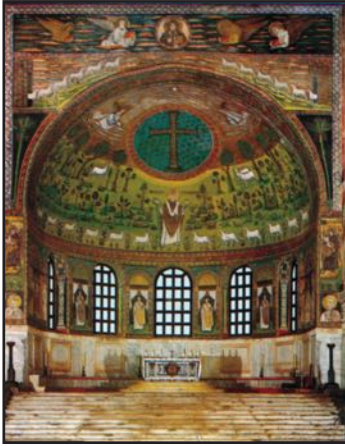
د مسيحيت هنر

د مسيحي هنر په هکله څه پوهېږئ؟

د مسيحيت د لومړنۍ دورې هنر: د مسيحيت په پيل کې د لرغوني روم حکومت دا دين په رسميت نه پېژانده او د حضرت مسيح^(ع) پيروان يې شکنجه او ازارول. دوی د ځان له ويرې عباداتونه د ځمکې لاندې کوټو (زير زمينۍ) کې په پټه تر سره کول. په دې کوټو کې د مسيحيانو د مرو قبرونه هم وو. لومړنۍ نقاشۍ يې د همدې کوټو په دېوالونو انځور کړې وې. لومړي تصويرونه وگورئ. د بيزانس هنر: د مسيحي دين له رسمي کېدو وروسته د



(تصوير) د مسيحيت په لومړنيو وختونو کې په زير زمينو کې انځور کړي ۴۰۰ م کال



(۲ تصویر) د سانتا آپولیناره کلیسا (د کلیسا داخلی فضا) (سانتا آپولیناره) ۵۰۰ میلادی

معماری هنر او د بیزانس هنر ورو، ورو را منځته شو او ۱۰۰۰ کاله یې دوام و موند. د بیزانس کلیسا وو ته یې په رنگه موزائیک ښکلا ورکوله. دغو موزائیک کاریو د روم او یونان له هنري کارونو څخه واټن ونيو، تر څو د مسیحي دین د هنرونو بریاوې تر لاسه کړي. دویم تصویر ته وگورئ. د گوتیک هنر: د گوتیک هنر له ایټالپي څخه پیل شو او ټولې اروپا ته و غځېد. د گوتیک په دوره کې، د لویو او ډېرو لوړو کلیساوو جوړولو دود و موند چې هغه د کلیساوو

د دېوالونو د نقاشۍ لپاره مناسب نه وو، نو ځکه مسیحي هنرمندانو په کرکيو او رنگه ښینو باندې خپل هنر ته ادامه ورکړه. ۳ او ۴ تصویر ته وگورئ.



(۳ تصویر) نقش شوي کرکي (د کلیسا رنگه کرکي) (شاره) ۱۲۰۰ میلادی



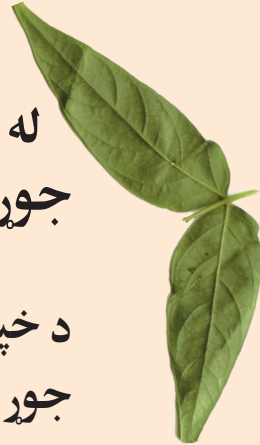
(۴ تصویر) د گوتیک کلیسا بانډنې برخه (د ایټالیا د میلان کلیسا ۱۳۸۶)

تمرین

- ۱- له خپلو خپلوانو او دوستانو سره د رنگه ښینو او د کوټې په داخلي فضا باندې د هغو د تاثیر په هکله وغږېرئ او د خبرو پایلې په څو کرښو کې ولیکئ:
- ۲- له کومو تمدنونو سره چې آشنا شوي یاست. د هغو د معماری نمونې سره مقایسه کړئ.

له طبيعي موادو څخه د لاسي کارونو جوړول

د خپلي خوښې شکلونه په ساده طبيعي موادو جوړ کړئ.



ستاسې په چاپيريال کې کوم طبيعي مواد پيدا کيږي؟ لکه د ونو ښکلي نري ښاخونه، دونو د تنو پوټکي، د ونو پاڼې، گلپاڼې، د الوتونکو ښکې، زيږې او وږې ډبرې، د مېوو زړي . . . له خپل چاپيريال څخه راټول کړئ. خپلو راټول شوو موادو ته په ځير و گورئ او فکر پرې وکړئ.

(۱- تصوير) د طبيعي موادو راغونډول



وروسته وگورئ

چې د کومو شکلونو د جوړولو لپاره باید و کارول شي. د سلیبنتو په واسطه را ټول شوي مواد داسې سره کلک کړئ چې ستاسې د خپلې خوښې شکل ترې جوړ شي. له دغو موادو څخه چې تاسې را ټول کړي دي، څو مختلف شکلونه جوړولای شئ.



(۳- تصویر) په طبیعي موادو د یو الوتونکي جوړول



(۲- تصویر) په طبیعي موادو د یوه انسان د څېرې جوړول



(۴- تصویر) په طبیعي موادو د یوه مچ جوړول

تمرین

۱- د طبیعي موادو له څو نمونو څخه، لکه: د ونو پاڼې، لښتې، تیرې، د بېلو بېلو زړو یا مند کوڅه دخپلې خوښې شکل جوړ کړئ.

۲- د طبیعي ډول ډول موادو له ترکیب څخه، لکه: له تیرې، زړي او پاڼو څخه په خپله خوښه یو شکل جوړ کړئ.

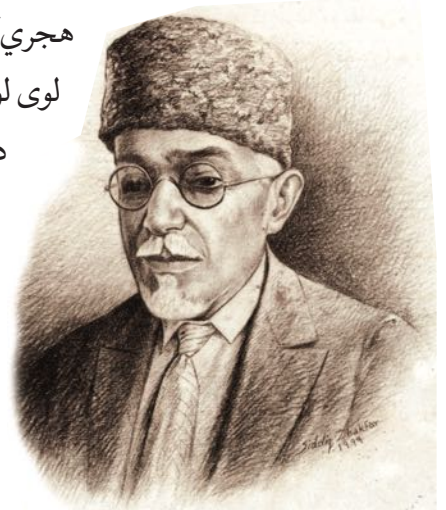
د افغاني هنرمندانو پېژندل

د افغانستان د معاصر هنر بنسټ اېښودونکي څوک دي؟



پروفیسور غلام محمد میمنګي:

استاد غلام محمد میمنګي د فاریاب ولایت په یوې مشهورې کورنۍ کې په ۱۲۵۲ کال کې وزېږېد. خدای جل جلاله هغه ته په کوچینوالي کې ډېر عالي هنري استعداد ورکړی و. هغه په ډېر لږ وخت کې د امیر عبدالرحمان خان او د هغه د درباریانو پام ځان ته راواړاوه او په څوارلس کلنۍ کې کابل ته راغی. نوموړی د ډېرو غښتلو نقاشانو د لارښوونو له امله یو لوی هنرمند شو. استاد په هنري برخو کې ستر خدمتونه کړي دي، د هغو له جملې څخه په ۱۳۰۲ هجري کال کې یې د صنایعو بنسټونځی تاسیس کړ چې تر اوسه ډېر لوی لوی هنرمندان په کې روزل شوي دي او په هنري کارونو بوخت دي. پروفیسور غلام محمد میمنګي په نقاشۍ، رسامۍ سربېره په موسیقۍ، معمارۍ، مهندسۍ، شعر او ادبیاتو کې یې لوی لاس درلود. له استاد څخه ډېر هنري آثار پاتې شوي دي چې د هېواد په دننه او بهر کې ساتل کېږي. د ده د نقاشۍ څو آثار د افغانستان په ملي ګالري کې ساتل کېږي. استاد د ۱۳۱۴ کال د لیندۍ (قوس) په میاشت کې له دې فاني نړۍ څخه سترګې پټې کړې او په کابل کې خاورو ته وسپارل شو.





استاد برېښنا

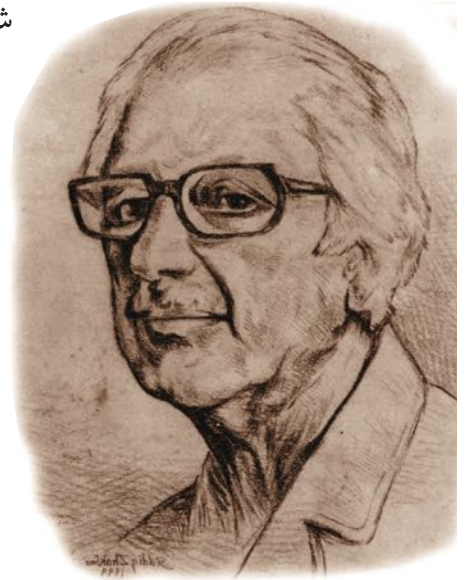
مرحوم استاد عبدالغفور برېښنا د افغانستان ډېر تکړه او غښتلی هنرمند و. استاد برېښنا په ۱۲۶۸ کال په کابل کې وزېږېد. د حبیبې په لیسه کې یې خپل تحصیلات بشپړ کړل او د عالی هنري تحصیلاتو لپاره لویدیځ المان ته واستول شو. خپل عالی تحصیلات یې د المان د بنکلو هنرونو په اکاډمۍ کې د شپږو کالو په موده کې پای ته ورسول او بېرته وطن ته راستون شو او

په هنري او فرهنگي کارونو بوخت شو. برېښنا په نقاشۍ کې یو وتلی هنرمند و. سربېره پر نقاشۍ په موسیقۍ، تمثيل، او د ډرامو د تمثیلي ټوټو په لیکلو کې یې لوی لاس درلود. استاد برېښنا د افغانستان معاصر هنر ته تر یوې کچې ولسي بڼه ورکړه. د افغانستان بېلې بېلې تاریخي صحنې او د افغانستان د خلکو کړو وړو ته یې مراجعه وکړه او د ټولنې د ټیټې طبقې معاصر هنري ور دننه کړ. استاد برېښنا د امکان تر پولې هڅه وکړه چې ډېر سوچه افغاني رنگونه په افغاني سوچه موضوع گانو کې و کاروي، تر څو افغاني هنر د اروپایي هنر له اغېزې جلا کړي. د استاد برېښنا آثار لرغوني تصویرونه، طبیعي منظرې، فولکلوريکې موضوع گانې او د ډېر تریتونو رسمونه ټول د خپلو خلکو د هويت څرگندوی دي. استاد په ۱۳۵۲ هـ ش کال کې د ۶۶ کالو په عمر له دې فاني نړۍ څخه سترگې پټې کړې او په کابل کې خاورو ته وسپارل شو.

استاد غوث الدین

استاد (غوث الدین غوثي) د غلام محی الدین زوی په ۱۲۸۹ هـ ش. کال کې یې په کابل کې سترگې و غړولې. ده ابتدايي تحصیلات په غزني کې سرته ورسول. ځوان غوث الدین په ۱۳۰۹ هـ ش. کال له یوې څلوېښت کسيزې ډلې سره د صنایعو په ښوونځي کې د نقاشۍ د هنر د زده کړې لپاره شامل شو. تر فارغېدو وروسته په همدې

لیسه کې د ښوونکي په صفت وگمارل شو. بیا د مخابراتو په وزارت کې د پستي موزیم د مدیر په حیث و ټاکل شو. په ډېرو زیاتو پستي ټکټو کې د ده آثار موجود دي. په قندهار کې ډیرې مهمې او تاریخي پېښې د ده په آثارو کې لیدل کېږي. دا آثار شل هنري اثرونه دي چې دریا لیزم او رومانیزم په سبک انځور شوي دي. استاد غوث الدین په ۱۳۶۱ هـ ش کال کې د هنرمندانو د اتحادیې رئیس و. د ده آثارو په آسیا، افریقا او په مصر کې لومړۍ جایزې تر لاسه کړي دي. همدارنگه د ده آثارو په هندوستان او بلغاریا کې هم جایزې گټلي دي. د آثارو شمېر یې له (۲۰۰۰) تر (۲۵۰۰) پورې رسېږي. هغه د پوهنې وزارت د هنر نښان او رښتین نښان هم تر لاسه کړي دي. استاد د ۸۵ کالو په عمر په امریکا کې مړ او په هغه ځای کې خاورو ته وسپارل شو.



تمرین:

تاسې په خپلو ولایتونو کې کوم هنرمندان پېژنئ؟ د مهمو آثارو نومونه یې واخلي!

د افغانستان له ملي موزیم سره پېژند گلوي

موزیم داسې ځای یا ودانۍ ده چې د یوه هېواد تاریخي او فرهنګي آثار په کې ساتل کېږي. د هنري او تاریخي نمونو ساتل په فرهنګي لحاظ د ډېر ارزښت وړ دي. دولت د تاریخي آثارو د ساتنې لپاره موزیمونه ایجادوي. د افغانستان د ملي موزیم بنسټ په ۱۲۹۲ هـ. ش. کال کې د «عجایب خانې» په نوم کېښودل شو. په لومړنیو وختونو کې په هغه کې خطي نسخې، د قرانکریم تفسیرونه، په لاس ګڼدل شوي توکي، حربي وسیلې، بیرق او . . . ساتل کېدل. دا آثار د ۱۳۰۷ او ۱۳۰۸ هـ. ش کلونو پېښو او بریدونو لاندې راغلل او پاتې شوني یې په ۱۳۰۸ هـ. ش کال کې یوې بلې ودانۍ ته یووړل شول او د کابل د موزیم تر عنوان لاندې یې خپل فعالیت پیل کړ. په ۱۳۳۹ هـ. ش کال کې د یونسکو د هئیتونو په مرسته د موزیم تشکيلات د علمي معیارونو په پام کې نیولو سره اصلاح کړای شول. د کابل موزیم په ۱۳۵۲ هـ. ش کال کې د افغانستان د ملي موزیم په نوم یاد شو.

په ۱۳۵۳ هـ. ش کال کې د هغه الماری او ویتربونه په عالی شکل ډیزاین شول، تر څو چې آثار یې نندارې ته کېښیښودل شي او نوې څانګې په کې جوړې شوې چې پر هغې سربېره هنري آثار یې فهرست بندي هم شول. د کورنیو جګړو په پیل سره ملي موزیم مناسبه پراختیا ونه موندله.

د افغانستان په ملي موزیم کې د هېواد د بېلو بېلو سیمو ډېر زیات شمېر آثار چې د مختلفو پېړیو پورې اړه لري، (لکه: د ډبرو دوره، د برونزو دوره د اوسپنې دوره) ساتل کېږي.

سربېره پر دې د لومړنیو مدنیتونو یو زیات شمېر اثار، لکه: د کریکو باختري مدنیت کریکو- بودیک مدنیت او د ګندهارا مدنیت په دې موزیم کې ساتل کېږي.

د اووم ټولگي د منابعو فهرست

- ۱- د ماشومانو او نويو ځوانانو د نقاشۍ د تدريس لارښود، د غلام محي الدين شبنم غزنوي اثر، ۱۳۸۰ هـ ش کال
- ۲- د لومړنۍ دورې د لومړيو، دويمو او دريمو ټولگيو د هنر د تدريس لارښود. کود نمبر ۴- ۵۳ و ۱۳۸۵
- ۳- د طراحي او نقاشۍ د طريقو لارښود. روين پاکبار
- ۴- د تجسمي هنرونو جهاني مسلکي او حرفوي کود ۲۱- ۳۵۸، ۱۳۸۶
- ۵- د تجسمي هنرونو اصول، ډاکتر محمد حسين حليمي
- ۶- طرح او شکل (کلاس مقدماتي من درما هاوس)، يو هانس ابتن.
- ۷- سود طراحي فني و حرفوي کود ۹۲- ۳۵۹، ۱۳۸۶
- ۸- د ابتن د رنگ کتاب.
- ۹- د لاسي چاپ کارگاه ۱ فني حرفوي کود ۲۰- ۳۵۸، ۱۳۸۴
- ۱۰- د هنر دايرة المعارف، روين پاکبار.
- ۱۱- د هنر تاريخ، ارزښت، کاميريج، د تهران نشرات، تهران، ۱۳۸۰
- ۱۲- د نړۍ د هنر تاريخ، فني او حرفوي کود ۴۰- ۱۳۸۵ او ۷- ۴۷۰، ۱۳۸۶
- ۱۳- په تاريخ کې د هنر سير ۱، د پوهنځي نه مخکې کود ۳- ۵۹۴، ۱۳۸۶
- ۱۴- افغانستان (د مقالو مجموعه) ژباړونکي هوشنگ اعلم او مرتضي اسعدي
- ۱۵- د افغانستان د تاريخ فشرده فاروق انصاري د مطالعاتو مرکز، کابل، ۱۳۸۶
- ۱۶- د افغانستان مختصر تاريخ، علامه عبدالحی حبيبي.
- ۱۷- د خط تاريخ او د افغانستان لرغوني ليکنې. علامه عبدالحی حبيبي.
- ۱۸- موزيم پېژندنه او د افغانستان د موزيمونو سره ډيپارټمنټ اتنو گرافي او لرغون پېژندنه، د کابل پوهنتون د اجتماعي علومو پوهنځي، پوهندوی محمد رسول باوري- کابل ۱۳۷۵ کال.